

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В.М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА КРАЇН ЄВРОПИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРАВОСУДДЯ
OBČIANSKE ZDRUŽENIE LEX PRO OMNES (SLOVENSKO)
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА
ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВОЗНАВСТВА

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ
БУДІВНИЦТВО НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПОШУКИ ОПТИМАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ»

3-4 травня 2019 р.

м. Ужгород

УДК 342.4(063)
К65

Рекомендовано до друку Вченою радою
Ужгородського національного університету
(протокол № ____ від ____ 2019 р.)

Справедливий Закон – найвища суспільна мудрість

К65 **Конституційно-правове будівництво на зламі епох:
пошуки оптимальних моделей:** матеріали міжнародної
науково-практичної конференції, м. Ужгород, 3-4 травня
2019 р. Ужгород: Ужгородський національний універси-
тет, 2019. 310 с.

ISBN 978-966-916-797-2

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень,
поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Конститу-
ційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моде-
лей», яка відбулася на базі юридичного факультету Ужгородського наці-
онального університету 3-4 травня 2019 р.

УДК 342.4(063)

ISBN 978-966-916-797-2

© ДВНЗ «Ужгородський
національний університет», 2019

індивідуальну заяву, подану згідно зі ст. 34, якщо він вважає, що заявник не зазнав суттєвої шкоди. Пп. «b» п. 3 ст. 35 Конвенції містить застереження: Європейський суд з прав людини не може оголосити неприйнятною будь-яку індивідуальну заяву, якщо повага до прав людини вимагає розгляду заяви по суті. Гіпотезу цього застереження утворює вказівка на обставину із настанням якої Суд зобов'язується оголосити прийнятною будь-яку індивідуальну заяву.

26-27 квітня 2011 року Конференцією високого рівня держав-учасниць Ради Європи, відзначаючи із занепокоєнням продовження зростання кількості заяв, які подаються до Суду, закликала Суд надати повну дію новій умові прийнятності справ відповідно до принципу, згідно з яким Суд не займається дрібницями (*de minimis non curat praetor*).

Підхід відповідно до якого Суд в будь-якому разі зобов'язується оголосити прийнятною будь-яку індивідуальну заяву і розглянути її по суті якщо цього вимагає повага прав людини (пп. «b» п. 3 ст. 35 Конвенції) є не належним, і таким, що не відповідає предмету та цілі нового положення. Розглядаючи справи «Кен проти Австрії» від 30 вересня 1985 р., «Легер проти Франції» від 30 березня 2009 р.; «Рінк проти Франції» від 19 жовтня 2010 р., «Федотова проти Росії» від 13 квітня 2006 р., «Іонеску проти Румунії» від 2 листопада 2004 р. Суд зазначив, що повага до прав людини, передбачених у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколах до неї, не вимагає розгляду Судом індивідуальних заяв по суті, якщо він доходить висновку, що загальна проблема, яку виявлено у справі, була усунута або схожі правові питання були вирішені Судом у інших справах.

В рішеннях у справах «Васильченко проти Росії» від 23 вересня 2010 р.; «Буров проти Молдови» від 14 червня 2011 р.; «Гавелка та інші проти Чеської Республіки» від 2 листопада 2004 р., а також розглядаючи справу «Корольов проти Російської Федерації» так, як цього вимагає п. (b) ч. 3 ст. 35 Конвенції, та посиляючись на свої попередні рішення у справах «Горнсбі проти Греції» від 19 березня 1997 р., «Бурдов проти Росії» від 7 травня 2002 р., Суд не вбачає вагомих вимог публічного порядку (*ordre public*), які б виправдали розгляд справи по суті, оскільки: 1) Суд за декількох нагод і вирішував аналогічні питання до тих, які виникли у цій справі, і визначив дуже детально обов'язки держави за Конвенцією щодо цього; 2) як Суд, так і Комітет Міністрів Ради Європи зверталися до системної проблеми невиконання

рішень національних судів і потреби у вжитті заходів загального характеру для запобігання новим порушенням щодо цього.

Отже, аналіз практики Європейського суду з прав людини щодо застосування пп. «b» п. 3 ст. 35 дозволяє дійти висновку, що повага до прав людини не вимагає розгляду заяви Судом, якщо: 1) відповідне національне законодавство та практику його застосування було змінено, а подібні питання вже було вирішено в інших справах, які розглянув Суд; 2) якщо відповідний закон було скасовано і скарга мала лише історичний характер; 3) якщо Суд або Рада Міністрів вже розглянули це питання як комплексну проблему.

Джуган В.В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Фрідманський Р.М.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ: ПОТЕНЦІЙНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ

Для України дослідження правового регулювання фінансування політичних партій набуває особливої актуальності у світлі нещодавніх змін до Закону України «Про політичні партії в Україні», які набули чинності 1 липня 2016 року і запровадили в Україні державне фінансування політичних партій та викликали активні наукові дискусії.

Правовою основою для запровадження державного фінансування політичних партій стало конституційне закріплення за політичними партіями статусу ключового інструменту громадянського

суспільства, що відіграє важливу роль в організації та здійсненні державної влади [1, с. 100]. Запровадження державного фінансування політичних партій в різних країнах викликало різний ефект. Звичайно, державне фінансування не призвело до повної ліквідації корупції у сфері політичних фінансів, проте партії отримали більше ресурсів [2]. Хоча на початковому етапі свого становлення державне фінансування політичних партій викликало скептицизм та значні сумніви як з боку науковців, так і з боку суспільства [3, с. 532-533].

Як вже відзначалося однією з головних причин запровадження державного фінансування політичних партій було бажання зменшити залежність партій від приватних донорів і підвищення ефективності боротьби з політичною корупцією [4, с. 39], проте саме державне фінансування політичних партій, доцільність його запровадження, розміри та форми державної підтримки партій викликають чи не найбільше дискусій та протиріч. У науковій літературі наводиться багато аргументів як на користь державного фінансування політичних партій, так і проти такого фінансування.

Прихильники державного фінансування політичних партій, відзначають, що таке фінансування необхідне, як інструмент для вирівнювання політичного ігрового поля, тому що вони допомагають конкурувати партіям, які мають мало шансів залучити підтримку багатих донорів. Також державне фінансування називається в якості основного антикорупційного засобу в системі фінансування політичних партій [5]. Окремі вчені стверджують, що в деяких випадках державні кошти можуть бути особливо важливим стимулом для нових партій, тому що незміцнілі партії мають найменший доступ до інших джерел фінансування. Кошти, надані невеликій партії в перші роки можуть гарантувати, що вона буде спроможна до політичної боротьби, а не швидко зникне через брак фінансових надходжень [5].

Серед негативних аспектів державного фінансування називається те, що воно сприяє своєрідній консервації існуючої політичної системи [6, с. 173], а рішення про державне фінансування партій з державного бюджету може розглядатися як частина державного механізму, яким гарантується лояльність до державної влади, а партії трансформуються з суспільного інституту в інститут держави [7, с. 12]. Також відзначається, що поруч із розширенням державного фінансування партій спостерігається тенденція до посилення правового обмеження приватного фінансування [8].

А.Б. Мелікян аналізуючи державне фінансування партій пропонує виділяти ряд основних переваг та недоліків його запровадження. До переваг вчений відносить: державне фінансування політичних партій посилює автономію політичних діячів, запобігає пов'язану з їх фінансуванням корупцію і збільшує фінансову прозорість; державне фінансування політичних партій захищає рівність можливостей партій у виборчих змаганнях; державне фінансування політичних партій надає політичним діячам адекватні ресурси для істотних демократичних дій, сприяє збільшенню інституціоналізації і стабільності діяльності політичних партій [9, с. 36-37]. А як негативні наслідки такого фінансування А.Б. Мелікян відзначає наступне: державне фінансування політичних партій не замінює приватні політичні пожертвування і має обмежену ефективність по боротьбі з корупцією, субсидії стають доповненням, а не заміною приватних пожертвувань; державне фінансування політичних партій ускладнює змагання між ними в період виборів і ускладнює партійну і політичну систему; державне фінансування надає політичним партіям ресурси, які наражають на небезпеку їх соціальну спрямованість, внутрішню демократію і автономію [9, с. 37-38].

В.М. Шаповал вказує, що державне фінансування партій досить складне явище, з одного боку воно покликане запобігати різноманітним зловживанням у політичній сфері, зокрема під час виборчих кампаній, а з іншого, як свідчить практика, це завдання не завжди виконується. Сам же інститут державного фінансування, на думку В.М. Шаповала, дає змогу державі контролювати не лише партійні кошти, але і всю сферу діяльності політичних партій [10, с. 70].

Т.В. Редінская відзначає, що з одного боку державні дотації підсилюють залежність партій від держави, послаблюючи їх позиції у відстоюванні громадських інтересів перед державою, зміцнюють партійну бюрократію, а з іншого, дотації дозволили поліпшити повсякденну роботу партій, зробили їх більш незалежними від могутніх жертводавців, а проти державного фінансування виступають головним чином прихильники традиційних партій, які вважають, що підтримка держави грає на руку невеликим і маловпливовим партіям, тоді як великі і авторитетні партії можуть обійтися і без державних дотацій [11, с. 144-145].

Іноколи збільшення доступності державних субсидій тлумачать, як ознаку зростаючої фінансової залежності партій від держави,

хоча така залежність від державного фінансування в різних країнах ЄС суттєво різниться. Так, державна підтримка партій в країнах Європи коливається від трохи більше 20 до 85 відсотків від загального доходу партії [12]. Багато партій в країнах південної Європи практично повністю залежать від держави, а в інших державне фінансування є «символічним» у порівнянні з приватними та корпоративними пожертвуваннями [13, с. 262].

Отже, питання доцільності та необхідності фінансування політичних партій за рахунок коштів державного бюджету породжує бурхливі наукові дискусії не тільки в Україні, де таке фінансування тільки почало функціонувати, але і в багатьох країнах ЄС, де воно успішно діє протягом багатьох десятиліть. З одного боку визнається факт, що саме державне фінансування політичних партій є одним з найбільш дієвих інструментів у боротьбі з політичною корупцією (зменшення залежності політичних партій від приватних внесків і, відповідно, зниження ризиків впливу на політичні партії з боку таких донорів) та забезпечення партій необхідними грошовими коштами. З іншого боку, державне фінансування партій (повністю або більшу частину такого фінансування) отримують тільки найбільші партії (як правило парламентські) та, подекуди, є невинувато великим і позбавляє політичні партії, які його отримують, мотивації збільшенні обсягу самофінансування шляхом залучення більшого числа членів партії та пошуку нових надходжень від приватного фінансування.

Література:

1. Лебедюк В.М. Фінансування політичних партій в Україні: механізми державного контролю. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 14. С. 100-103.
2. Fisher J., Eisenstadt T. Comparative Party Finance: What is to be done? URL: https://www.researchgate.net/publication/246524119_Introduction_Comparative_Party_Finance_What_is_to_be_Done
3. Tsatsos D., Bleckmann A., Bothe M. Die Finanzierung politischer Parteien: ein rechtsvergleichender Überblick. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*. 1965. № 25. P. 524-550.
4. Петришина-Дюг Г.Г. Проблеми правової інституціоналізації політичних партій в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «конституційне право; муніципальне право». Київ, 2013. 20 с.

5. Scarrow S.E. Political finance in comparative perspective. URL: https://www.tcd.ie/Political_Science/undergraduate/module-outlines/ss/politicalparties/PolP/ScarrowAnnRev07.pdf

6. Юдин Ю.А. Политические партии и право в современном государстве. Москва: Форум-Инфра-М, 1998. 288 с.

7. Веденеев Ю.А., Чижов Д.В. Политические партии: между гражданским обществом и государством. *Журнал о выборах*. 2002. № 2. С. 9-14.

8. Олефіренко Е.О. Правове регулювання державного фінансування політичних партій: вітчизняний і світовий досвід. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 74-76. URL: http://pap.in.ua/1_2016/21.pdf

9. Меликян А.Б. Правовое регулирование государственного финансирования деятельности политических партий (конституционно-правовой аспект): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Москва, 2011. 181 с.

10. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Підручник. Київ: АртЕк, 2001. 264 с.

11. Рединская Т.В. Становление и развитие партий и партийных систем в европейских странах в Новейшее время и российский опыт (сравнительный историко-политологический анализ) : дис. ... канд. истор. наук : 07.00.03; 23.00.02. Москва, 2006. 393 с.

12. van Biezen I. Campaign and party finance. URL: <https://www.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/Chapter%205%20Van%20Biezen%20Campaign%20and%20party%20finance.pdf>

13. Šimral V., Bold F., Klimešová M., Kwiatkowski B., Košťál C. The Funding and Oversight of Political Parties and Election Campaigns in East Central Europe. URL: <http://www.rekonstrukcestatu.cz/publikace/the-funding-and-oversight-of-political-parties-and-election-campaigns-in-east-central-europe.pdf>

Напрямок 3

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОСУДДЯ

- Берназюк Я.О.** Справи, що не підлягають вирішенню в судах в аспекті сформованих Європейським Судом з прав людини умов обмеження права особи на доступ до суду. 152
- Бисага Ю.М., Коцкулич В.В.** Безпосередня участь народу у здійсненні судової влади в контексті ідеї народного суверенітету. 157
- Заборовський В.В., Стойка А.В.** Право на адвокатський запит як один із основних елементів забезпечення належної реалізації конституційного права особи на професійну правничу допомогу. 160
- Іваницький С.О.** Трансформація адвокатури на зламі епох: конституційно-правові та технологічні аспекти. 164
- Калинюк С.С.** Поняття правової допомоги як конституційної засади функціонування правової держави. 168
- Лакатош Н.Й.** Концепція ювенальної юстиції в Індії. 172
- Левченко А.В.** Конституційна скарга: питання впровадження і використання. 176
- Прилуцький С.В.** Легальність судової влади та законність судів в Україні: актуальні проблеми реформи 2016 року. 179
- Сиза Н.П.** Конституційна засада здійснення правосуддя в Україні виключно судами. 185
- Хмарук Т.В.** Правова природа актів конституційної юстиції в Україні. 189

Напрямок 4

ПРИРОДА ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНІЙ ДОКТРИНІ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

- Богданова С.Д.** Захист та гарантії права і свободи людини та громадянина в аспекті взаємодії Верховної Ради України та Конституційного Суду України. 193
- Греца С.М., Греца Я.В.** Зміст правовідносин по адмініструванню податку на додану вартість. 198

Дробуш І.В. Безпосередня участь громад у місцевому управлінні як основний каталізатор процесу розвитку децентралізованої моделі місцевого самоврядування в Україні. 206

- Ковальчук В.Б., Богів Я.С.** До питання про правову сутність народного суверенітету. 211
- Михалчич В.М.** Правова основа функціональної незалежності національного банку України. 218
- Мішина Н.В.** Потенціал громадських слухань в Україні. 220
- Петрецька Н.І.** Забезпечення права на екологічну безпеку громади під час розроблення містобудівної документації. 222
- Хила І.Ю.** Обмеження прав і свобод людини в звичайних умовах. 227
- Якимович Я.В.** Витоки антропоцентризму у державному механізмі. 232

Напрямок 5

ДОКТРИНА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

- Волошенко Г.Б.** Регіональні (європейські) міжнародні акти як джерела виборчого права України. 239
- Волошенко Н.М.** Роль електронних (аудіовізуальних) ЗМІ у передвиборній агітації при виборах депутатів парламенту. 245
- Дешко Л.М.** Умови, за наявності яких принцип поваги до прав людини не вимагає розгляду індивідуальної заяви Європейським Судом з прав людини. 249
- Джуган В.В., Фрідманський Р.М.** Державне фінансування політичних партій в Україні: потенційні переваги та недоліки запровадження. 251
- Копча В.В.** Верховенство права як принцип сучасної держави. 256
- Лилак А.Д.** Принцип «res judicata» в діяльності Конституційного Суду України. 262
- Маховенко Е.Г.** Историческая Конституция Литвы как часть западной правовой традиции и место в ней временной Конституции 1919 года. 267

Медвідь А.Б. Щодо конвенційної та конституційної регламентації максимального строку та обов'язкового судового контролю за затриманням особи без рішення суду.	272
Нечипорук Г.Ю. Нагляд комітету міністрів Ради Європи за виконанням рішень Європейського Суду з прав людини	276
Піфко О.О. Право профспілок на звернення до Конституційного Трибуналу Польщі та його роль у захисті трудових прав людини	278
Попович Т.П. Відновлення місцевого самоврядування в Угорщині (кінець 1980-х-1990-ті рр.)	282
Савчин М.В. Розвиток конституційного права та європейська традиція права	284
Серьогін В.О. Спосіб життя як елемент прайвезі: практика Європейського Суду з прав людини	295
Стрельцова О.В. Проблеми реформування Конституції України в контексті забезпечення європейської інтеграції	300

НОТАТКИ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ БУДІВНИЦТВО
НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПОШУКИ ОПТИМАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ»**

3-4 травня 2019 р.

Верстка – Н.М. Ковальчук

Підписано до друку _____ р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Droid Serif. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 18,02. Тираж 300. Замовлення № 0419-78.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105
Телефон +38 (0552) 39 95 80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.